

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

Farmers' needs for extension on Phulae pineapple production in Mueang District, Chiang Rai Province

วิมลสิริ หงษ์คำ¹, สุรพล เศรษฐบุต^{1*}, ภาณุพันธุ์ ปรภาติกุล¹ และ แสงทิวา สุริยงค์²

Wimonsiri Hongkham¹, Suraphol Sreshthaputra^{1*}, Panuphan Prapatigul¹ and Sangtiwa Suriyong²

¹ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

¹ Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

² สาขาวิชาไร่ ภาควิชาพืชศาสตร์และปฐพีศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

² Division of Agronomy, Department of Plant and Soil Sciences, Faculty of Agriculture, Chiang Mai

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดภูแลในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแลในตำบลบ้านดู่ และตำบลแม่ยาว จำนวน 145 ราย จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.90 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ประสบการณ์ในการปลูกสับปะรดเฉลี่ย 11.50 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีช่องทางจำหน่ายสับปะรดผ่านทางพ่อค้าคนกลาง มีพื้นที่ในการเพาะปลูกสับปะรดเฉลี่ย 13.23 ไร่ โดยใช้เงินทุนของตนเองในการเพาะปลูกสับปะรด และในปี พ.ศ.2564 เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายสับปะรดเฉลี่ย 22,516.55 บาทต่อรอบการผลิต เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกสับปะรดจากเกษตรกรเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.52$) และความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตสับปะรดภูแลในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.40$) อย่างไรก็ตามเกษตรกรประสบปัญหาเรื่องเงินทุนในการผลิตสับปะรด และราคาผลผลิตต่ำ นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกร (Y_1) พบว่า แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ อายุ ปริมาณผลผลิตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (Y_2) พบว่า แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ อายุ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการส่งเสริม; สับปะรดภูแล; วิธีการส่งเสริมการเกษตร

ABSTRACT: The purpose of this research was to study factors affecting the need to promote Phulae pineapple production in Mueang District, Chiang Rai Province, using an interview form as an instrument to collect data from a sample group of Phulae pineapple farmers in Ban Du Sub district and Mae Yao Sub district, 145 cases. The result showed that farmers were male, with an average age of 54.90 years old at the primary school level. The average experience in growing pineapple was 11.50 years. Most farmers had a distribution channel for pineapples through intermediaries. The average area for cultivating pineapples was 13.23 Rai, and they used self-funding to

* Corresponding author: suraphol.s@cmu.ac.th

Received: date; October 20, 2023 Revised: date; February 27, 2024

Accepted: date; February 28, 2024 Published: date;

cultivate them. In 2021, farmers earned an average income of 22,516.55 baht per production cycle from selling pineapples. Farmers received news about growing pineapple from neighboring farmers, but most needed contact with agricultural extension officers. In this regard, farmers have a low level of knowledge for pineapple production ($\bar{X}=1.52$) and a low level of knowledge transfer through agricultural extension methods ($\bar{X}= 1.40$). However, farmers face problems with low prices and funding for pineapple production. In addition, there are factors that affect farmers' need for knowledge in Phulae pineapple production (Y_1) and the source of funds for cultivation. The dependent variable has a positive relationship, with statistical significance at the 0.01 level. Additionally, age and production quantity have a negative relationship with the dependent variable, with statistical significance at 0.05, respectively. Regarding the factors that influence demand, the knowledge transferred through agricultural extension methods (Y_2) revealed the source of funds for cultivation has a positive relationship with the dependent variable at a statistical significance of 0.01 and age has a negative relationship with the variable according to statistical significance at the 0.01 level.

Keyword: needs for extension; Phulae pineapple; agricultural extension methods

บทนำ

สับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สำคัญในประเทศไทย เนื่องจากสับปะรดเป็นผลไม้ที่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม จึงทำให้สับปะรดสามารถปลูกได้กับดินทุกแห่งในประเทศไทย โดยเกษตรกรนิยมปลูกหลากหลายสายพันธุ์ เช่น พันธุ์ปัตตาเวีย พันธุ์อินทรีชิต พันธุ์ภูเก็ทหรือสวี และพันธุ์นางแล เป็นต้น จังหวัดเชียงรายได้นำสับปะรดพันธุ์ภูเก็ท จากจังหวัดภูเก็ตมาทดลองปลูกในพื้นที่ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จึงทำให้ได้สับปะรดลักษณะใหม่ที่ชื่อว่าสับปะรดภูแล และหลังจากนั้นผลผลิตสับปะรดภูแลกลับเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ทำให้เกษตรกรเล็งเห็นถึงความสำคัญของสับปะรดภูแล จึงได้มีการขอขึ้นทะเบียนสับปะรดภูแล เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2548 ให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจงซึ่งคุณภาพหรือชื่อเสียงของสินค้านั้นๆ เป็นผลงานจากการผลิตภายในพื้นที่ดังกล่าว GI จึงเปรียบเสมือนแบรนด์ของท้องถิ่นที่บอกคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2562) จังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งปลูกสับปะรดในประเทศไทย โดยมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ประมาณ 848 ครัวเรือน และมีพื้นที่การเพาะปลูก 6,287.41 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งกำเนิดของสับปะรดภูแลด้วยลักษณะเฉพาะ คือ ผลมีขนาดเล็กพอเหมาะ รสชาติหวาน กลิ่นหอม เนื้อสีเหลืองกรอบ สามารถรับประทานได้ทั้งเนื้อ และแกน จึงทำให้มีความนิยมในกลุ่มผู้บริโภค ทั้งนี้ กลุ่มเกษตรกรมีการจำหน่ายสับปะรดภูแลในรูปแบบผล มีการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการปอกเปลือก และนำไปแช่แข็งส่งขายภายในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการปลูกสับปะรดภูแลมีการขยายพื้นที่ปลูกกระจายไปทั่วจังหวัดเชียงราย

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นอำเภอแรกที่มีการเริ่มปลูกสับปะรดภูแล และมีผู้ปลูกสับปะรดมากที่สุดในจังหวัด โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดจำนวน 287 ราย ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูก 2,535.39 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) โดยตำบลที่มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแลมากที่สุด 2 อันดับแรก ของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย คือ ตำบลแม่ยาว จำนวน 126 ราย และตำบลบ้านดู่จำนวน 101 ราย โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาการผลิตสับปะรดภูแล เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ เงินทุนในการเพาะปลูก ปุ๋ย ป๋อค่าคนกลาง แรงงาน และคุณภาพของผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด โดยความต้องการของแต่ละตลาดแตกต่างกัน เช่น ตลาดไทย ต้องการ 3-4 หัว ต่อ 1 กิโลกรัม ตลาดจีนต้องการ 5-6 หัวต่อ 1 กิโลกรัม เป็นต้น ซึ่งปัญหาการผลิตสับปะรดภูแล ข้างต้น เป็นสาเหตุสำคัญในการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกร หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในด้านการผลิต และการตลาด จะส่งผลให้เกษตรกรสามารถพัฒนาการผลิตสับปะรดภูแล และช่องทางการตลาดของตนเองได้ (อรพิน, 2564) ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบถึงความต้องการความรู้ วิธีการส่งเสริม และปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแล และสามารถนำไปใช้ในการวางแผน พัฒนาผลผลิต เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแล จนนำไปสู่การพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น

วิธีการศึกษา

ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดฤดูแลที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในปี 2564/65 ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 227 คน ซึ่งตำบลที่มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมากที่สุด 2 อันดับ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ตำบลแม่ยาว จำนวน 126 ราย และตำบลบ้านดู่ จำนวน 101 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย, 2564) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 จำนวนตัวอย่างเกษตรกร เท่ากับ 145 ราย โดยแบ่งสัดส่วนการเก็บข้อมูล (Proportional Allocation) คือ ตำบลแม่ยาว 80 ราย และตำบลบ้านดู่ 65 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากรายชื่อของเกษตรกรแบบไม่ใส่คืนจนครบจำนวนเกษตรกรที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และสภาพการผลิตสับปะรดฤดูแลของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความต้องการส่งเสริมการผลิตสับปะรดฤดูแล และตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสับปะรดฤดูแล โดยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดฤดูแลในตำบลท่าสุต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตร Cronbach (1990) เท่ากับ 0.771 ถือว่าเครื่องมือการวิจัยมีความเชื่อมั่นที่ใช้ได้ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแบ่งระดับความต้องการออกเป็น 3 ระดับ (สุรินทร์, 2561) ดังนี้ ต้องการมาก เท่ากับ 3 คะแนน ต้องการปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนน และต้องการน้อย เท่ากับ 1 คะแนน ทั้งนี้เกณฑ์การแปลผล โดยใช้คะแนนเฉลี่ย คือ 2.34 – 3.00 หมายถึง ความต้องการมาก 1.67 – 2.33 หมายถึง ความต้องการปานกลาง และ 1.00 – 1.66 หมายถึง ความต้องการน้อย

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และสภาพการผลิตสับปะรดฤดูแล จำนวน 13 ตัวแปร และตัวแปรตาม คือ ความต้องการส่งเสริมการผลิตสับปะรดฤดูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5 + b_6x_6 + b_7x_7 + b_8x_8 + b_9x_9 + b_{10}x_{10} + b_{11}x_{11} + b_{12}x_{12} + b_{13}x_{13}$$

เมื่อ	Y_1	= ความต้องการความรู้การผลิตสับปะรดฤดูแล
	Y_2	= ความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตร
	a	= ค่าคงที่
	b_{1-13}	= ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง 13
	x_1	= เพศ (ชาย = 0 หญิง = 1)
	x_2	= อายุ (ปี)
	x_3	= ระดับการศึกษา (ปี)
	x_4	= จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)
	x_5	= จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ปลูกสับปะรด (คน)
	x_6	= ประสบการณ์ในการปลูกสับปะรด (ปี)
	x_7	= ลักษณะการชาย (จำหน่ายเอง = 0, พ่อค้าคนกลาง = 1)

- x_8 = รายได้ต่อรอบการผลิตในปีพ.ศ.2564 (บาทต่อรอบการผลิต)
 x_9 = ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัม/รอบการผลิต)
 x_{10} = จำนวนพื้นที่ปลูก (ไร่)
 x_{11} = ลักษณะการถือครองพื้นที่ในการปลูกสับปะรด (พื้นที่ของตนเองและเช่า = 0, พื้นที่ของตนเอง = 1)
 x_{12} = แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก (กู้ยืม = 0, ทุนส่วนตัว = 1)
 x_{13} = การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2564 (ครั้ง/ปี)

ผลการศึกษา

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และสภาพการผลิตสับปะรดของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแล

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภูแลเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.00 อายุเฉลี่ย 54.90 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 29.72 เกษตรกรปลูกสับปะรดภูแลเป็นพืชชนิดเดียว ร้อยละ 52.40 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.22 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในการปลูกสับปะรดภูแลเฉลี่ย 2.06 คน มีประสบการณ์ในการปลูกสับปะรดภูแลเฉลี่ย 11.50 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีช่องทางการจำหน่ายสับปะรดภูแลผ่านทางพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 74.50 เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจ ปลูกสับปะรดภูแลจากเกษตรกรรายอื่นชักชวนแนะนำ ร้อยละ 72.40 มีพื้นที่ในการเพาะปลูกสับปะรดเฉลี่ย 13.23 ไร่ ลักษณะการถือครองพื้นที่เป็นของตนเอง ร้อยละ 57.20 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองในการเพาะปลูกสับปะรด ร้อยละ 81.40 เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกสับปะรด ร้อยละ 91.00 โดยร้อยละ 97.90 อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูกสับปะรด มีการกำจัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้า ร้อยละ 93.10 และเกษตรกรไม่มีการป้องกันโรค แมลง และศัตรูพืช ร้อยละ 94.50 และในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 917.93 กิโลกรัมต่อรอบการผลิต มีรายได้จากการจำหน่ายสับปะรดภูแลเฉลี่ย 22,516.55 บาทต่อรอบการผลิต โดยมีการผลิต 2 รอบต่อปี ทั้งนี้พบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกสับปะรดจากเกษตรกรเพื่อนบ้าน ร้อยละ 96.60 แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 85.50

ความต้องการส่งเสริมการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (Y)

1) ความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกร (Y_1)

โดยภาพรวมความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดภูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดในระดับความต้องการน้อย ($\bar{X} = 1.52$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยทั้ง 9 ประเด็น พบว่า 1) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก คือ ด้านการตลาด ($\bar{X} = 2.50$) อาจเนื่องมาจากราคาของผลผลิตต่ำ แต่เกษตรกรกลับมีต้นทุนในการผลิตสูง ทำให้เกษตรกรต้องการความรู้ในด้านของการตลาด เช่น ช่องทางการจำหน่ายผลผลิต การกระจายสินค้า และการประกันราคาสับปะรดภูแล เพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง และเป็นการประกันราคาให้แก่สับปะรดภูแล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ พรรณวดี (2545) ที่ทำการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดสับปะรด จังหวัดเพชรบุรีที่ว่า ภาครัฐควรสนับสนุนการผลิตสับปะรดให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะในเรื่อง การประกันราคาผลผลิต 2) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดการการให้ปุ๋ย ($\bar{X} = 1.90$) อาจเนื่องมาจากปุ๋ยมีราคาแพงขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องคำนึงถึงปริมาณการใช้ปุ๋ยมากขึ้น จึงทำให้เกษตรกรต้องการความรู้ในเรื่องการจัดการปุ๋ย ปริมาณการใช้ปุ๋ย การผลิตปุ๋ยใช้เอง และ การใช้ปุ๋ยในปริมาณที่ต้นสับปะรดต้องการอย่างเพียงพอ อีกทั้งเกษตรกรยังต้องการในด้านของราคาปุ๋ยให้ถูกลง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต สอดคล้องกับสมบัติ (2540) ได้ทำการศึกษาการผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลงในจังหวัดชลบุรีปี พ.ศ. 2538 พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้ทางราชการแก้ไขราคาปุ๋ยให้ถูกลง และต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปถ่ายทอดความรู้การผลิตสับปะรดในพื้นที่ 3) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย ได้แก่ การกำจัดวัชพืช ($\bar{X} = 1.52$) การคัดเลือกพันธุ์สับปะรดภูแล ($\bar{X} = 1.34$) การรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.34$) การเตรียมดินและการเตรียมพื้นที่ปลูก ($\bar{X} = 1.33$) วิธีการปลูกและการเตรียมหน่อหรือตะเกียง ($\bar{X} = 1.30$) การป้องกันกำจัดโรค แมลง และศัตรูพืช ($\bar{X} = 1.30$) และการจัดการการให้น้ำ ($\bar{X} = 1.17$) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากความรู้ทั้ง 7 ประเด็น เกษตรกรส่วนใหญ่เรียนรู้

จากประสบการณ์ที่เคยเจอมาใช้เป็นบทเรียน หรือเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกสับปะรดดูแลเฉลี่ยมากกว่า 10 ปี จึงทำให้เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในด้านข้างต้นอยู่ในระดับน้อย (Table 1)

Table 1 Needs for knowledge about Phulae pineapple production

Knowledge about Phulae pineapple	\bar{X}	S.D.	Level of need
1. Selectively bred	1.34	0.71	Low
2. Soil preparation and planting area preparation	1.33	0.69	Low
3. Cultivation methods and prepare the tubers for planting	1.30	0.67	Low
4. Eliminating weeds in planting plots	1.52	0.81	Low
5. Fertilization management	1.90	0.89	Moderate
6. Irrigation management	1.17	0.49	Low
7. Preserving the produce after harvest	1.34	0.73	Low
8. Prevention and elimination of diseases, insects and pests.	1.30	0.67	Low
9. Marketing	2.50	0.78	High
Total	1.52	0.72	Low

Remark: 1.00 – 0.66 = Low, 1.67 – 2.33 = Moderate, 2.34 – 3.00 = High

2) ความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (Y₂)

ความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 4 วิธี พบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมในการปลูกสับปะรดดูแลในภาพรวมระดับน้อย (\bar{X} =1.40)

1) วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลในระดับน้อย (\bar{X} =1.43) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยทั้ง 3 ประเด็น พบว่า วิธีการส่งเสริมแบบการเยี่ยมบ้านและไร่สับปะรดมีความต้องการในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.06) ที่เหลือ 2 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อทางโทรศัพท์ และการติดต่อทางไปรษณีย์ มีความต้องการในระดับน้อย อาจเนื่องจากวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลในแบบการเยี่ยมบ้านและไร่สับปะรดเป็นวิธีที่ทำให้เกษตรกรได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ที่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรถพร และคณะ (2560) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไปเยี่ยมบ้านและสวนสับปะรด เพราะเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่พบปัญหาจริง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขการปลูกสับปะรดให้ได้ผลผลิตที่ดีตามมาตราของตลาด

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ในระดับปานกลาง (\bar{X} =1.77) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็น พบว่า มี 2 ประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง คือ การจัดประชุม (\bar{X} = 2.20) และการฝึกอบรม (\bar{X} = 2.17) และมีความต้องการในระดับน้อย คือ การสาธิต (\bar{X} = 1.40) และการจัดทัศนศึกษา (\bar{X} = 1.31) โดยเกษตรกรมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตสับปะรดดูแลในรูปแบบของการจัดประชุม และการฝึกอบรม อาจเนื่องมาจากเป็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านกลุ่มผู้นำ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ให้การถ่ายทอดความรู้ และให้ข้อมูลแก่เกษตรกร โดยการถ่ายทอดความรู้กำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรนำไปปรับใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อรัญญา (2562) ได้ศึกษาความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตของพริกของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มเป็นวิธีที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด เช่น การฝึกอบรม การประชุมกลุ่มรวมทั้งการถ่ายทอดผ่านผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มทางการเกษตร

3) วิธีการส่งเสริมมวลชน ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมมวลชน ในระดับน้อย (\bar{X} = 1.11) ได้แก่ การจัดนิทรรศการ (\bar{X} = 1.21) การให้เอกสารแนะนำ (\bar{X} = 1.11) โทรทัศน์ (\bar{X} = 1.06) และวิทยุกระจายเสียง (\bar{X} = 1.07) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากวิธีการส่งเสริมมวลชนเป็นวิธีการส่งเสริมที่ใช้สื่อเป็นตัวกลางในการให้ความรู้ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบทิศทางเดียว ให้แก่กลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรถ่ายทอดความรู้แบบไม่ซับซ้อนและเข้าใจง่าย ในด้านการจัดนิทรรศการ การให้เอกสารแนะนำ โทรทัศน์ หรือทางวิทยุ เกษตรกรอาจไม่มีเวลาในการเดินเข้าไปเยี่ยมชม และอาจไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ เมื่อเกษตรกรมีข้อสงสัยหรือข้อคำถามเกษตรกรไม่สามารถที่จะปรึกษาหรือถามข้อสงสัยได้

4) วิธีการส่งเสริมแบบดิจิทัล ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบดิจิทัล ในระดับน้อย (\bar{X} = 1.30) ได้แก่ รูปแบบของแพลตฟอร์มไลน์ (\bar{X} = 1.51) เฟซบุ๊ก (\bar{X} = 1.32) และเว็บไซต์ของหน่วยงาน (\bar{X} = 1.08) อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมแบบดิจิทัล เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งเกษตรกรบางรายอยู่ในพื้นที่ที่มีการเข้าถึงของสัญญาณที่ไม่ครอบคลุม รวมถึงด้านการสื่อสาร ภาษาพูด การอ่าน และการเขียน จึงทำให้การเข้าถึงของเทคโนโลยีดิจิทัลทางช่องทางอื่นน้อยไปด้วย (Table 2)

Table 2 Needs to receive knowledge transfer through agricultural extension methods (Y₂)

Agricultural extension methods	\bar{X}	S.D.	Level of need
1. Individual Methods	1.43		Low
Farm Visits	2.06	0.91	Moderate
Telephone Calls	1.17	0.49	Low
Letters	1.03	0.18	Low
2. Group Methods	1.77		Moderate
Demonstration	1.40	0.72	Low
Training Course	2.17	0.81	Moderate
Meeting	2.20	1.10	Moderate
Field Trip	1.31	0.65	Low
3. Mass Methods	1.11		Low
Exhibits	1.21	0.58	Low
Publications	1.11	0.37	Low
Television Programs	1.06	0.29	Low
Radio Programs	1.07	0.30	Low
4. Digital Extension Methods	1.30		Low
Line	1.51	0.81	Low
Facebook	1.32	0.65	Low
Agency website	1.08	0.31	Low
Total	1.40	0.58	Low

Remark: 01.00 – 0.66 = Low, 1.67 – 2.33 = Moderate, 2.34 – 3.00 = High

ปัจจัยที่มีผลกับความต้องการการผลิตสับประรดกุลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (Y)

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการความรู้ในการผลิตสับประรดกุลของเกษตรกร (Y₁)

จากการวิเคราะห์สมการพหุคูณ ปรากฏว่าได้ค่า F = 2.590 และ Sig = 0.004 หมายความว่า มีอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุคูณ (Multiple Coefficient of determination, R²) มีค่าเท่ากับ 0.191 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 19.10 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 13 ตัวแปรนั้น พบว่า อายุ และปริมาณผลผลิต มีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่า มีตัวแปรอิสระ 1 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กันมากกว่า 0.7 ขึ้นไป ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) ซึ่งทำให้ค่า R² เป็นการละเมิดข้อสมมติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้แก่ 1) รายได้ต่อรอบการผลิตในปีพ.ศ.2564 (X₈) กับ จำนวนพื้นที่ปลูก (X₁₀) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่าควรตัดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยออกก่อน คือ รายได้ต่อรอบการผลิตใน ปี พ.ศ.2564 (X₈) แล้วจึงนำเข้าวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Table 3)

Table 3 Multiple regression analysis of factors affecting farmers' need for knowledge in Phulae pineapple (Y₁)

Variables	Unstandardized coefficients (B)	t	Sig.
Constant	20.619		0.000
1. Gender (X ₁)	0.008	0.010	0.992
2. Age (X ₂)	-0.097	-2.567	0.011*
3. Education (X ₃)	-0.126	-1.270	0.206
4. Number of household members (X ₄)	-0.030	-0.100	0.920
5. Number of household members to grow Phulae pineapples (X ₅)	-0.258	-0.543	0.588
6. Experience in Phulae pineapple (X ₆)	-0.094	-1.769	0.079
7. Sales characteristics (X ₇)	-0.818	-0.903	0.368
8. Productivity (X ₉)	-0.002	-1.982	0.050*
9. Number of planting areas (X ₁₀)	-0.003	-0.173	0.863
10. Nature of land ownership (X ₁₁)	1.387	1.698	0.092
11. Source of funds for cultivation (X ₁₂)	2.685	2.680	0.008**
12. Contacting with agricultural extension officers (X ₁₃)	0.338	0.390	0.697
R = 0.437	R² = 0.191	SEE = 4.364	F = 2.590
sig. of F = 0.004			

Remark: *Statistically significant level at 0.05, **Statistically significant level at 0.01

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$Y_1 = 20.619 + 0.008X_1 - 0.097^*X_2 - 0.126X_3 - 0.030X_4 - 0.258X_5 - 0.094X_6 - 0.818X_7 - 0.002^*X_9 - 0.003X_{10} + 1.387X_{11} + 2.685^{**}X_{12} + 0.338X_{13}$$

สามารถอธิบายความสัมพันธ์แต่ละตัวแปร ได้ดังนี้

1) อายุ มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพของเกษตรกร (Y_1) ในเชิงลบ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีอายุน้อยหรือเกษตรกรรุ่นใหม่ ยังขาดประสบการณ์หรือมีประสบการณ์ในการปลูกสับปะรดคุณภาพน้อย ดังนั้นอายุจึงมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ การพัฒนา และการรับความรู้ทางเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัฒตรา (2560) ได้ศึกษาความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลหว่าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยและขาดประสบการณ์ในการทำการเกษตร จึงทำให้ต้องการความรู้และได้รับการพัฒนาการเกษตรมากขึ้นเพื่อนำไปใช้ในพัฒนาอาชีพทางการเกษตรให้เกิดผลสำเร็จ

2) ปริมาณผลผลิต มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพของเกษตรกร (Y_1) ในเชิงลบ หมายความว่า เกษตรกรที่มีปริมาณผลผลิตน้อย จะมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพมาก อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการลงทุนในแต่ละรอบการผลิตสับปะรดที่ค่อนข้างสูง เช่น ต้นทุนปุ๋ย ฮอร์โมน ค่าจ้างแรงงาน และค่าน้ำมันในการขนส่งผลผลิต เป็นต้น เพื่อที่เกษตรกรจะได้ปริมาณผลผลิตเป็นที่น่าพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มค่ากับการลงทุนแต่ละรอบการผลิต ดังนั้นเกษตรกรที่มีปริมาณผลผลิตน้อย จึงต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพ ด้านการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งมีผลต่อปริมาณผลผลิตสับปะรดคุณภาพของเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ โสภณ (2546) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ ข้าวชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า 350 กิโลกรัม มีความต้องการมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ อาจจะมีปัญหาในการปลูกข้าวที่ผ่านมาแต่การติดต่อดีสื่อสารกับ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำให้แก้ปัญหาไม่ทัน จึงมีความต้องการส่งเสริมการเกษตรมากกว่า เพื่อทราบถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน

3) แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพของเกษตรกร (Y_1) ในเชิงบวก หมายความว่า เกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนของตนเอง เกษตรกรจะมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดคุณภาพมากกว่าเกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนแบบกู้ยืม อาจเนื่องมาจากเงินทุนที่เกษตรกรนำมาใช้จ่าย อาจเป็นเงินหมุนเวียนภายในครัวเรือนและเป็นเงินลงทุนทางการเกษตร ดังนั้นเมื่อเกษตรกรขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ เช่น การจัดการบัญชี การเงิน และการวางแผนการผลิต เป็นต้น อาจส่งผลให้เกิดปัญหาด้านเงินทุนตามมาได้ภายหลัง ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องการความรู้ในด้านบริหารจัดการการเงิน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเกษตรกรเอง สอดคล้องกับ ศศิรินทร์ (2564) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนใช้แหล่งเงินทุนคือเงินทุนของตนเองมากที่สุด ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน คือ ระบบการบริหารจัดการกิจการยังไม่ดีเท่าที่ควร การขาดความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการซึ่งครอบคลุมไปถึงการจัดการภายในกลุ่มการบัญชี การเงิน การตลาด การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ดังนั้นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรมีการทำรายรับ-รายจ่ายให้เป็นปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (Y_2)

จากการวิเคราะห์สมการพหุคูณ ปรากฏว่าได้ค่า $F = 1.906$ และ $sig = 0.039$ หมายความว่า มีอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุคูณ (Multiple Coefficient of determination, R^2) มีค่าเท่ากับ 0.148 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 14.80 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 13 ตัวแปรนั้น พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ อายุ และ ความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่า มีตัวแปรอิสระ 1 คู่ ที่มีความสัมพันธ์กันมากกว่า 0.7 ขึ้นไป ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) ซึ่งทำให้ค่า R^2 เป็นการละเมิดข้อสมมติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้แก่ 1) รายได้ต่อรอบการผลิตในปี.ศ.2564 (X_8) กับ จำนวนพื้นที่ปลูก (X_{10}) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า ควรตัดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยออกก่อน คือ รายได้ต่อรอบการผลิตในปี.ศ.2564 (X_8) แล้วจึงนำเข้าวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Table 4)

Table 4 Multiple regression analysis of factors affecting the need to receive knowledge transfer through agricultural extension methods (Y₂)

Variables	Unstandardized coefficients (B)	t	Sig.	
Constant	21.767		0.000	
1. Gender (X ₁)	-0.316	-0.445	0.657	
2. Age (X ₂)	-0.097	-2.829	0.005**	
3. Education (X ₃)	-0.016	-0.174	0.863	
4. Number of household members (X ₄)	0.177	0.650	0.517	
5. Number of household members to grow Phulae pineapples (X ₅)	0.278	0.646	0.519	
6. Experience in Phulae pineapple (X ₆)	0.040	0.838	0.403	
7. Sales characteristics (X ₇)	-1.168	-1.424	0.157	
8. Productivity (X ₉)	0.000	-0.389	0.698	
9. Number of planting areas (X ₁₀)	0.002	0.132	0.895	
10. Nature of land ownership (X ₁₁)	1.160	1.569	0.119	
11. Source of funds for cultivation (X ₁₂)	2.543	2.802	0.006**	
12. Contacting with agricultural extension officers (X ₁₃)	0.643	0.821	0.413	
R = 0.384	R² = 0.148	SEE = 3.952	F = 1.906	sig. of F = 0.039

Remark: *Statistically significant level at 0.05, **Statistically significant level at 0.01

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$Y_2 = 21.767 - 0.316X_1 - 0.097^{**}X_2 - 0.016X_3 + 0.177X_4 + 0.278X_5 + 0.040X_6 - 1.168X_7 + 0.000X_9 + 0.002X_{10} + 1.160^{**}X_{11} + 2.543X_{12} + 0.643X_{13}$$

สามารถอธิบายความสัมพันธ์แต่ละตัวแปร ได้ดังนี้

1) อายุ มีความสัมพันธ์กับความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตสับปะรดภูแล (Y₂) ในเชิงลบ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตสับปะรดภูแลมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมากที่มีข้อจำกัดการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีความตื่นตัว และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทาง เช่น เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ การอบรมให้ความรู้ และการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังนั้นเกษตรกรที่มีอายุน้อย เป็นช่วงวัยที่สามารถปรับเปลี่ยนและพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ให้ทันตามกระแสเศรษฐกิจ จึงต้องการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่หลากหลายวิธี เช่น การเยี่ยมบ้าน และไร่สับปะรด การจัดการประชุม การจัดนิทรรศการ เฟซบุ๊ก และแพลตฟอร์มไลน์ ซึ่งวิธีการส่งเสริมผู้ให้ความรู้สามารถนำวิธีการส่งเสริมมาใช้โดยการผลิตผสมผสานแต่ละวิธีให้เหมาะสม และสอดคล้องกับช่วงอายุของบุคคลได้ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตสับปะรดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ศรารุช (2562) ได้ศึกษาการผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปี มีความต้องการส่งเสริมมากกว่ากลุ่มอื่น โดยแบ่งความ

ต้องการการส่งเสริมเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ในการผลิตสับปะรด ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเจ้าหน้าที่ และด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงานรัฐและเอกชน

2) แหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์กับความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมในการผลิตสับปะรด (Y₂) ในเชิงบวก หมายความว่า เกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนในการเพาะปลูกเป็นเงินทุนของตนเองจะมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตสับปะรดมากกว่าเกษตรกรที่มีแหล่งเงินทุนแบบกู้ยืม อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการแหล่งเงินทุนของตนเองในการเพาะปลูก ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องแบกรับความเสี่ยงในการลงทุน เมื่อเกษตรกรไม่มีการจัดการหรือขาดความรู้ในการจัดการด้านเงินทุน อาจส่งผลต่อรายรับ-รายจ่าย ภายในครัวเรือนของเกษตรกรโดยตรง ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องการความรู้ผ่านทางวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลายช่องทาง เพื่อพัฒนาการผลิตสับปะรดให้ดีขึ้น เช่น การเยี่ยมบ้านและไร่สับปะรดของเกษตรกร เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพาะปลูก ปัญหาในการผลิต การจัดอบรมการให้ความรู้ในด้านการจัดการเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการให้เอกสารคำแนะนำความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในการเพาะปลูก และบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน

ปัญหาการผลิตสับปะรดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ปัญหาด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องเงินทุนในการปลูกสับปะรด (ร้อยละ 50.30) เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสับปะรด เช่น ราคาปุ๋ย ฮอร์โมนเร่งดอก ค่าจ้างแรงงาน และค่าน้ำมันในการขนส่ง เป็นต้น ต้นทุนในการผลิตมีการปรับราคาเพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้เกษตรกรต้องลงทุนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แต่ในทางกลับกันราคาผลผลิตสับปะรดกลับมีราคาค่อนข้างต่ำ อีกทั้งยังถูกกดราคาขายจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร รองลงมาคือ ปัญหาด้านปุ๋ย (ร้อยละ 46.20) ปัญหาด้านแรงงาน (ร้อยละ 30.30) ปัญหาด้านวัชพืช (ร้อยละ 21.40) ปัญหาด้านการผลิตอื่น ๆ (ร้อยละ 9.00) เช่น ปัญหาการเสื่อมสภาพของดิน (ร้อยละ 6.20) ภัยธรรมชาติ (ร้อยละ 2.80) และการถือครองที่ดินในการปลูกสับปะรด (ร้อยละ 7.60) ปัญหาด้านสารเคมี (ร้อยละ 6.90) ปัญหาด้านโรค แมลง และศัตรูพืช (ร้อยละ 4.80) และปัญหาของเกษตรกรที่พบน้อยที่สุดคือ ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ (ร้อยละ 3.40) ตามลำดับ

ปัญหาด้านผลผลิตและการตลาด พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องราคาผลผลิตต่ำ (ร้อยละ 89.00) เนื่องจากสับปะรดมีผลผลิตมากในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ผลผลิตมีปริมาณเกินความต้องการของพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้ราคาของสับปะรดลดลง รองลงมา คือ เกษตรกรประสบปัญหาด้านพ่อค้าคนกลาง (ร้อยละ 39.30) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการขายสับปะรดให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องจำหน่ายตามราคาที่พ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนด ราคาผลผลิตไม่มีความแน่นอน และเกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ผลผลิตตกต่ำ (ร้อยละ 28.30) คุณภาพของผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด (ร้อยละ 22.10) การขนส่งผลผลิต (ร้อยละ 16.60) การขาดแคลนตลาด (ร้อยละ 4.80) ทั้งนี้ปัญหาน้อยที่สุด คือ การเก็บรักษาผลผลิต (ร้อยละ 3.40)

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในการผลิตสับปะรด

เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมในเรื่องของการประกันราคาขั้นต่ำสับปะรดมากที่สุด (ร้อยละ 60.00) เนื่องมาจากราคาผลผลิตไม่มีความแน่นอน และเกษตรกรถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา อีกทั้งเกษตรกรต้องขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเจ้าประจำเท่านั้น จึงทำให้ราคาสับปะรดต่ำ และเกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาสับปะรด รองลงมา คือ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องของการใช้ปุ๋ยและผลิตปุ๋ยใช้ (ร้อยละ 24.10) เนื่องจาก ในปัจจุบันปุ๋ยมีราคาแพงขึ้น ซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น จึงทำให้เกษตรกรต้องการความรู้ในการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง การให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณการใส่ปุ๋ย และการใส่ปุ๋ยให้เหมาะสมกับช่วงเวลาของการเจริญเติบโตของสับปะรด และ อีกทั้งการให้ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยใช้ ซึ่งจะทำให้ช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ย สารกำจัดวัชพืช และแมลงศัตรูพืช เกษตรกรต้องการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสับปะรด (ร้อยละ 21.40) และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมความรู้ในด้านการแปรรูปสับปะรด (ร้อยละ 9.70) ทั้งนี้เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 0.70) ตามลำดับ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดฤดูแลของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.90 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น เกษตรกรปลูกสับปะรดฤดูแลเพียงอย่างเดียว มีประสบการณ์ในการปลูกสับปะรดฤดูแลเฉลี่ย 11.50 ปี ส่วนใหญ่มีการขายสับปะรดฤดูแลโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง และใช้เงินทุนของตนเองในการเพาะปลูกสับปะรด ภาพรวมเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดฤดูแลมีความต้องการความรู้ในระดับมาก คือ ด้านการตลาด (\bar{X} = 2.50) อาจเนื่องมาจากราคาของผลผลิตต่ำ เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตสูง ทำให้เกษตรกรต้องการความรู้ในด้านของการตลาด เช่น ช่องทางการจำหน่ายผลผลิต และการกระจายสินค้า เพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง อีกทั้งเกษตรกรยังต้องการเรื่องของการประกันราคาสับปะรดฤดูแล ในด้านวิธีการส่งเสริมความรู้ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ในระดับปานกลาง คือ การเยี่ยมบ้านและไร่สับปะรด (\bar{X} = 2.06) และวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มเกษตรกรมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตสับปะรดฤดูแลในระดับปานกลาง คือ การจัดประชุม (\bar{X} = 2.20) และการฝึกอบรม (\bar{X} = 2.17) ทั้งนี้ เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องเงินทุนในการปลูกสับปะรด ร้อยละ 50.30 และปัญหาเรื่องราคาผลผลิตต่ำ ร้อยละ 89.00 เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของการประกันราคาสับปะรดฤดูแล เพื่อให้สับปะรดฤดูแลมีราคาคงที่และเป็นที่น่าพึงพอใจของเกษตรกร ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้

1. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการช่วยเหลือเกษตรกรในด้านของการประกันราคาขั้นต่ำของสับปะรดฤดูแล การส่งเสริมการผลิตสับปะรดฤดูแลให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด หรือการหาตลาดมารับผลผลิตให้แก่เกษตรกร ด้วยการจัดอบรม และสัมมนาเกี่ยวกับการตลาด การส่งเสริมความรู้ในด้านของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ และการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการตลาด เพื่อให้เกษตรกรมีช่องทางในการหารายได้จากผลผลิตอีกช่องทางหนึ่ง
2. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การให้ความรู้และนำนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยเพิ่มผลผลิต และการวางแผนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับการตลาด โดยผ่านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม เช่น การจัดอบรม การประชุม ซึ่งควรเน้นกับกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุน้อย และเกษตรกรที่มีปริมาณผลผลิตน้อย
3. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และให้คำแนะนำแก่กลุ่มเป้าหมายเกษตรกรที่มีอายุที่ไม่เกิน 55 ปี เพื่อให้เกษตรกรนำความรู้ไปพัฒนาให้ตรงตามความต้องการ และเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในการผลิตสับปะรดฤดูแล
4. เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมความรู้ในหลายช่องทาง เช่น รูปแบบของการเข้าเยี่ยมแปลงปลูก การให้เอกสารแนะนำ หรือการจัดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรที่ผู้สูงอายุหรือเกษตรกรที่เข้าถึงเทคโนโลยีได้ยาก

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 2562. สิ่งค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI THAILAND). กรมทรัพย์สินทางปัญญา. กระทรวงพาณิชย์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. ข้อมูลเกษตรกรในปี 2564. แหล่งข้อมูล <https://production.doae.go.th/service/site/login>. ค้นเมื่อ 20 กันยายน พ.ศ. 2564.
- พรณวดี ทองแดง. 2545. การผลิตและการตลาดสับปะรดจังหวัดเพชรบุรี. สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ศราวุธ ศิริลักษณ์. 2562. การผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- ศศินันท์ ศาสตร์สาร. 2564. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน- นวาคม). หน้า 298-313. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ.
- สมบัติ ทรงโฉม. 2540. การผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลงในจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2538. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

- สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย. 2564. เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. กรมส่งเสริมการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุพัฒตรา คณานิตย์, ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และชัยชาญ วงษ์สามัญ. 2560. ความต้องการของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนาการเกษตร จากองค์การบริหารส่วนตำบลหัว้าทอง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วารสารแก่นเกษตร. 45(1): 1515-1521.
- สุรินทร์ นิยมมางกูร. 2561. การวิเคราะห์ข้อมูลตัวอย่าง: ความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชนบทแห่งหนึ่ง. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- โสภณ ยอดพรหม. 2546. ความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- อรพิน พุ่งก่อ. 2564. ต้นทุนและผลตอบแทนจากการจำหน่ายสับปะรดภูแล ในเขตบ้านโป่งพระบาท ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อรรณพ สอนชา, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ภาณี ต่างวิวัฒน์ และอมรภัทร์ อูปแก้ว. 2560. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- อรัญญา ชื่นจิต. 2562. ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตพริกของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.
- Cronbach, L.J. 1990. Essentials of Psychological testing (5thed). New York: HarperCollins. Publishers, p.202-204.
- Yamane, T. 1973. Statistics an introductory analysis. New York Harper and Row.